

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Соціологічні студії

Науково-практичний журнал

№ 1 (4)
2014

Виходить 2 рази на рік
Заснований у липні 2012 року

Луцьк

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
2014

Рекомендовано до друку вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 4 від 27.11.2014 р.)

Засновник журналу:

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13)

Редакційна колегія

Кондратик Л. Й. – доктор філософських наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (головний редактор);

Гаврилюк С. В. – доктор історичних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Арцишевський Р. А. – доктор філософських наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Бортніков В. І. – доктор політичних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Вірна Ж. П. – доктор психологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Кириленко О. М. – доктор соціологічних наук (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Сокурянська Л. Г. – доктор соціологічних наук, професор (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна);

Піча В. М. – доктор соціологічних наук, професор (Національний університет «Львівська політехніка»);

Судаков В. І. – доктор соціологічних наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка);

Черниш Н. Й. – доктор соціологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка);

Титаренко Л. Г. – доктор соціологічних наук, професор (Білоруський державний університет (Білорусь));

Пал Тамаш – доктор соціологічних наук, професор (Інститут соціології Угорської академії наук (Угорщина));

Дурманенко О. О. – кандидат соціологічних наук, доцент (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);

Сальнікова С. А. – кандидат соціологічних наук, доцент (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (відповідальний секретар).

Соціологічні студії : наук.-практ. журн. / уклад. Л. Й. Кондратик, С. А. Сальнікова. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 1 (4). – 89 с.

У журналі відображено результати теоретичних та емпіричних досліджень, методологічних розробок із соціології. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, працівників сфери державного й соціального управління.

Статті пройшли зовнішнє та внутрішнє рецензування.

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за напрямом «Соціологічні науки» (дивитися додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України № 528).

Сайт журналу:

<http://socio-studios.jimbo.com>

© Кондратик Л. Й., Сальнікова С. А. (укладання), 2014

© Гончарова В. О. (обкладинка), 2014

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014

РОЗДІЛ I. СОЦІОЛОГІЯ: АКТУАЛЬНЕ, ДИСКУСІЙНЕ

Вахула Богдан	
Гене́за наукового дискурсу та перспективні напрями дослідження масової соціальної мобілізації.....	6
Грушко Віктор	
Українська точка біфуркації в епіцентрі геополітичного та світоглядного розлому між розпадом і буттям.....	18
Литовченко Артем	
Критическая социология Франкфуртской школы: между наукой и идеологией.....	24
Ляшук Людмила	
Микола Хлебніков як критик перших позитивістів і їхнього предтечі	30

РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ РОЗВІДОК

Бондаренко Юрій	
Поняття соціального міфу в порівняльному висвітленні	38
Борейко Юрій	
Буденна свідомість і / або повсякденність у світі релігії	43
Докторова Дар'я	
Теоретичні підходи до розуміння поняття «довіра»	50
Колосок Тетяна	
Вимоги до експерта-релігієзнавця у сфері наукової експертизи	62

РОЗДІЛ III. НАУКОВІ ПОШУКИ МАЙБУТНІХ СОЦІОЛОГІВ

Андросюк Ганна, Штик Олеся	
Соціальне здоров'я українського суспільства	69
Гладка Людмила, Шевчук Олеся	
Порівняльний аналіз сім'ї та шлюбу в Білорусі, Україні й Німеччині	77
НАШІ АВТОРИ	87
ВИМОГИ до оформлення статей	88

Українська точка біфуркації в епіцентрі геополітичного та світоглядного розлому між розпадом і буттям

Висвітлено проблеми сучасного українського суспільства, яке прагне осмислити себе, своє місце у світі та сенс існування. Розкрито особливості українського цивілізаційного пограниччя, де точиться боротьба різних світоглядів, способів пристосування до життя й самореалізації людини та соціуму. Зосереджено увагу на випробовуванні в регіоні якості ідей, народжених у цивілізаційному «тилу», проаналізовано їх взаємодію, трансформацію під впливом несприятливих умов, синтез відмінних форм організації суспільного життя й народження соціальних альтернатив.

Ключові слова: цивілізаційне прикордоння, соціальна самоорганізація, світоглядні універсалії, концептуальні стратегії розвитку суспільства, фінансова цивілізація, візантійська модель.

Постановка наукової проблеми та її значення. На початку ХХІ ст. українське суспільство опинилося між двома центрами сили, кожна з яких має свої вагомі аргументи в боротьбі за Україну. Український соціум значною мірою продовжує залишатися переважно об'єктом зовнішнього впливу, дуже важко виборюючи своє право бути суб'єктом політичного життя. Для України залишається невирішеним питання щодо наповнення певним змістом свого власного незалежного буття. Зокрема, це стосується осмислення українським суспільством себе самого чи то як частини певної цивілізації або ж як носія власної світоглядної альтернативи, яка може бути націлена чи то на одночасне дистанціювання від двох впливових сусідів, чи то на формування альтернативних об'єднувачих ідей для них. Тому український соціум уже не одне десятиліття лихоманить із приводу вибору свого майбутнього, для чого визріла необхідність у формуванні максимально точного розуміння особливостей тих, хто впливає на нього, розкриття особливостей сучасного розвитку людства та пізнання власної сутності, місця й ролі в історії.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивчення світоглядно-геополітичного розлому, який проходить через українське суспільство, його особливостей, специфіки протікання боротьби між відмінними способами розуміння світу здійснювала низка вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких варто відзначити Сергія Кримського, Олену Донченко, Миколу Рябчука, Георгія Щокіна, Богдана Гаврилишина, Збігнева Бжезінського, Самюеля Хантінгтона та ін. Унаслідок тривалого бездержавного статусу України на сьогодні спостерігаємо дефіцит фундаментальних досліджень на цьому напрямі. А з того, що на сьогодні напрацьовано, переважає сторонній погляд на предмет досліджень, який часто спотворений заангажованістю інтересами зовнішніх сил. Тому не дивно, що український соціум, як правило, розглядається лише як простір, за який можуть боротись інші, а не як оригінальний межовий світ, у якому також періодично формуються свої специфічні соціальні проекти (козацтво, національно-релігійні братства, церковна унія, економічний рух «свій до свого по своє» тощо, у яких панують горизонтальні (мережеві) соціальні зв'язки, високий рівень самоорганізації, що протиставлялися вертикалям зовнішніх сил, а душевні відносини – корисним інтересам).

Мета й завдання статті – виявити світоглядні особливості протиборчих сторін, що впливають на умови та душі населення України, у чому полягає складність вибору для українців, і з'ясувати можливості інших альтернатив.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для одержання відповідей на поставлені питання варто проаналізувати основні чинники, що визначають принципи функціонування суспільства та систем його організації й управління. Ще в античний період видатні мислителі Платон та Арістотель, на відміну від загальноновизнаного на сьогодні підходу, виділяли не три, а п'ять гілок влади: концептуальну, ідеологічну, законодавчу, виконавчу, судову [15, с. 69]. Концептуальна й ідеологічна нині юридично не інституалізовані, здебільшого пов'язані зі світоглядом людей, на формування якого з різним успіхом сьогодні впливають сім'я,

релігія, освіта, ЗМІ тощо. Концептуальна влада формує в головах людей модель світу, а ідеологічна – систему пріоритетів, ідеалів, цінностей. Очевидно, що якщо в суспільстві нехтуються ці проблеми, то цю нішу займе хтось інший, який спрямовуватиме енергію людей у корисне для сторонніх сил русло.

Незважаючи на значно ширший перелік концептуальних підходів до розуміння дійсності, найвпливовішими є три: 1) віра в надприродного Творця, Законодавця, Промислителя буття всесвіту й людської історії та післясмертної моральної відповідальності кожного перед ним у майбутній надприродній реальності; 2) переконання в існуванні виключно матеріальної дійсності, для якої притаманні певні властивості та закони, у якій єдиний люди реалізують себе; 3) віра в існування надприродної післясмертної реальності, якісні параметри якої люди самочинно спроможні формувати згідно з принципом єгипетського Гермеса Трисмегіста – «що наверху, те й унизу», – для чого слід розвивати свій особистий потенціал (інтелект, волю) і досягати максимального впливу в цьому житті [13, с. 55–63]. Відповідно, носії першої світоглядної моделі борються за утвердження релігійних (моральних) ідеалів у суспільстві, другої – атеїзму, третьої – прихильники містики й магії.

У межах цих трьох систем світорозуміння розвивались упродовж людської історії свої підтечі. У першій представлено християнство, згідно з яким очікуваний Месія вже був і місію спасіння (Царства Божого) для всіх, хто в нього повірив, виконав; іслам зосереджує увагу на іншій особі, яка, проте, не рятує, а покладає на своїх послідовників обов'язок вести невпинну жертвну боротьбу за утвердження строгих приписів своєї релігії по цілому світу; іудаїзм лише очікує Месію, який реалізує в майбутньому всі прагнення свого народу [7, с. 73]. У другій системі розуміння світу помітно виділяється ідея еволюціонізму, в основі якої – віра в прогрес як риса, яка, згідно з ученням, притаманна всьому існуючому, проте практика життя виявляє стійку тенденцію до наростання прагнення споживання плодів прогресу вже сьогодні (споживацтво, гедонізм), панування чого призводить до протилежного – регресу людини, суспільства, середовища життя. У третій системі світобачення можна виділити два рівні: менш усвідомлений, зорієнтований на культ природи, своєрідних природних інстинктів у людини – язичництво, яке в кращому випадку забезпечує самовідтворення суспільства, у гіршому – інволюції; більш усвідомлений, націлений на максимальну особисту владу, а тому богоборчий – сатанізм.

Під час аналізу найвпливовіших моделей світу помітно виділяються дві бінарні опозиції «видимий світ – потойбіччя» й «геоцентризм – альтруїзм», комбінації яких між собою формують систему координат, у межах яких кожна людина намагається знайти прийнятну для себе світоглядну позицію. Наступний рівень уже до певної міри несе в собі ідеологічні риси, оскільки тут помітно представлені інтереси суспільних груп: католицизм (духовенство), православ'я (державна бюрократія), протестантизм (буржуазія), іслам (воїни), сучасний іудаїзм (банкіри) [7, с. 79–84]. Аналіз таких системоформувальних, концептуальних доктрин і логіки розвитку стосунків між ними дає розуміння сутності й спрямованості складних процесів, що розгортаються в суспільстві.

Згідно з оцінкою Освальда Шпенглера, Пітирима Сорокіна, Джозефа Юджина Стігліца, Валентина Катасонова та інших, сучасний світ перебуває в глибокій кризі. Усе очевидніше, що людство дійшло до глухого кута свого розвитку, рухаючись слідами Заходу, лідером якого виступають США. Негативні аспекти сучасної дійсності помітні у всіх без виключення куточках світу й у всіх сферах життя. Наростання провалля між бідними та багатими, поширення соціальної девіації й аномії, наростання військових конфліктів у світі, депопуляція заможних націй, катастрофічні процеси в природі тощо.

Для розуміння сучасного Заходу слід звернути увагу на повільний, проте неухильний процес дехристиянізації, що триває там не одне століття, у результаті чого звичні християнські атрибути в наш час почали приховувати якісно інше наповнення. Цю світоглядну трансформацію Захід пережив у періоди Реформації та Просвітництва, коли людську душу як найвищу цінність у людині вдалося підмінити розумом, а прагнення Царства Божого – ідеєю комфортної соціальної земної дійсності, досягнути якої спроможний людський інтелект, можливості якого, як стверджувалося, є безмежними. Світоглядну революцію в житті Європи привнесла буржуазія, паралельно спричинивши появу протестантизму, найрадикальнішим різновидом якого став кальвінізм [4, с. 355–380]. На формування світоглядних засад нової течії в християнстві вплинули, з одного боку, язичництво, з

іншого – іудаїзм. Із язичництва прийшла ідея фаталізму, з іудаїзму – важливість соціального успіху [7, с. 51–55].

На сьогодні провідним для сучасного Заходу став іудейсько-кальвіністський світогляд, в основі якого лежить переконання, що Бог уже розділив людей на «вибраних», яким у всьому сприяє в земній реальності й гарантує позитивний результат у післяземному існуванні, та «проклятих» – із діаметрально протилежним результатом. В іудаїзмі до вибраних належать нащадки Якова, а в кальвінізмі – багатії. Об'єднує одних та інших ідея успіху в земному житті, мірилом якого стають влада й гроші. Лише реалізують себе протестанти-кальвіністи переважно у сфері матеріального виробництва, а іудеї – у банківській сфері. Для перших гроші – швидше, символ обраності, для інших – переважно засіб досягнення влади і впливу [7, с. 84–87].

Сучасну постіндустріальну епоху, у яку вступили провідні країни Заходу, характеризують і як епоху панування сфери послуг (Д. Белл), і як інформаційний період (Ф. Уебстер), і як технотронну еру (З. Бжезінський). Проте за цими характеристиками непоміченим стало основне – перемога банківського капіталу над промисловим. Цей процес часто трактують як злиття, хоча, по суті, це партнерство нерівних, а тому доречніше оцінити його як поглинання сильнішим (більшим) – банківським [7, с. 785–790]. Тому постіндустріальна епоха – це, звичайно, також епоха панування сфери послуг, проте не будь-яких, а банківських, та інформації, але, насамперед, тієї, які стосуються процесів, що розвиваються на фінансовому ринку, й електроніки, проте, передусім, у сфері застосування обігу фінансових активів, у зв'язку з чим сучасну фазу розвитку Заходу, вплив якого має глобальний характер, більш доречно характеризувати як фінансову, або ж грошову, цивілізацію.

Механізмом досягнення банками світової влади стали неконтрольовані відсотки за кредити, що ними надаються, які з часом наростили борги окремих економічних одиниць, рядових людей, цілих країн до масштабів, що перевищують як «живі» гроші, так і наявні матеріальні блага, у результаті чого більшість стала неспроможною розрахуватись із банками за своїми зобов'язаннями, поступово втрачаючи свій бізнес, особисте майно, а держави – свій суверенітет. І хоч у західних країнах ще зберігається пристойний рівень життя, проте колосальні борги цих країн та їхніх громадян перед наддержавною банківською коаліцією ставить під сумнів повноцінність їхньої незалежності.

Якщо ж зіставити сучасний стан, у якому опинилося людство, із висновками Вернера Зомбарта, Петра Люкімсона, Джеррі Мюллера, Готфріда Федера, Ізраеля Шахака, Валентина Катасонова та інших щодо ролі іудеїв у становленні світової банківської системи, які ще й готуються (чи готують ґрунт) до появи свого месії (який для християн – Антихрист), то цілком імовірно, що людство наближається до кульмінаційного етапу свого розвитку – розв'язки двотисячолітньої світоглядної боротьби християнства та іудаїзму [13, с. 439–445]. Свою роль, очевидно, повинні зіграти електронні гроші, які дадуть можливість у перспективі контролювати буквально всі економічні процеси у світі за посередництвом світової інтернет-мережі [6, с. 491–500].

Сучасна постіндустріальна економіка не просто зосереджується у віртуальному просторі, де заробляються найбільші багатства, але непомітно втрачає зв'язок із реальними потребами суспільства [14, с. 251–262]. У сфері культури в епоху модерну, коли вірили у «світле майбутнє», якого, здавалося, можна було досягнути силою розуму, змінив постмодерн, у якому втрачена віра в прогрес. Своєрідне неусвідомлене передчуття прагматичним, але при цьому легкоманіпульованим суспільством, втягнутим у штучну реальність, утрати свого майбутнього [14, с. 373–400]. Відголосом подібних суспільних настроїв стає поява творів на зразок Френсіса Фукуями «Кінець історії».

Росія протягом тривалого часу позиціонувала себе як альтернатива Заходу. То в якості «Третього Риму», осередя православ'я, то як основи емоційного світу слов'ян, який протистоїть інтелектоцентричному Заходу, то як євразійської цивілізації, що об'єднує в цілісність «російський світ», то як найсправедливішого суспільства робітників і селян. Незважаючи на періодичну зміну панівних світоглядних доктрин, аж до протилежних, спільним для всієї історії Росії завжди залишалася системоформувальна бюрократична піраміда влади, яка пронизувала це суспільство у всіх сферах життя, перетворюючи людей в обездушені деталі-функції [5, с. 281]. Вершину піраміди влади увінчує «російське все», «альфа й омега», «розум, честь і совість», навколо чого обертається все життя цього соціуму та розвивається його історія.

Перейнявши низку візантійських символів і традицій, Росія, як жодна інша країна, успадкувала разом із ними й сакралізацію першої особи в державі. Церква (партія) тут зливається в нерозривному симбіозі з державою, а та розглядається як важливий засіб трансформації в Царство Небесне (комунізм). Зосередження в одних руках політичної та духовної (ідеологічної) влади в цій системі перетворює першу особу в більш ніж у всевладну персону. Носій найбільшої влади постає тут носієм абсолютної істини. А тому інші судження, які не збігаються з позицією головного можновладця, або хибні (нерозумні), або ж ворожі. Тому повноцінне інтелектуальне життя за таких умов просто перестає функціонувати, його місце займає монолог начальника [5, с. 152]. Носій влади одночасно постає і як моральний авторитет, і навіть як уособлення самої моралі. Фактично, головна посадова особа в країні за цих обставин замінює для підданих Бога, який так, як усесильний Творець на Небі, милує, карає, схвалює й осуджує, здійснює те саме на Землі стосовно своїх підданих [9, с. 102]. Усвідомлення частиною російського суспільства глибини драматизму подібного стану речей породжувало викривальні літературні твори на зразок «Мертві душі», «Горе з розуму», «Палата № 6», «Живий труп», «Біси», «Собаче серце» тощо, назви яких більш ніж красномовно характеризують фундаментальні хиби в самих основах сформованої організації життя.

На сьогодні, окрім традиційних соціальних метастаз, на російське (як і на українське) суспільство свій негативний вплив здійснює глобальна грошова цивілізація, яка руйнує його швидше, ніж Захід, де ще хоч якось продовжують функціонувати стримульовальні запобіжники – громадянське суспільство, хоч якась підзвітність влади перед громадянами, правова захищеність простих людей тощо. Тобто вибір між Заходом і Росією – це вибір між більш відтягнутим у часі та комфортним умиранням суспільства чи більш швидким, бідним і болісним.

Україна в цьому контексті є специфічним регіоном, який лаконічно можна охарактеризувати як межовий, периферійний, буквально – окраїнний. Причому це не звичайна околиця Польщі чи Росії, а європейське цивілізаційне прикордоння. Саме так позиціонували себе Київська Русь, яка протиставляла себе світу азійських кочівників, наші предки в епохальній історичній битві з монголотатарами під Синіми Водами в 1362 р., інтегруючись після неї в європейське правове поле, українське козацтво в протистоянні з ісламським світом, а також УПА та дисиденти в протистоянні з атеїстичною (антихристиянською) владою колишнього СРСР. У той же час постійна взаємодія з іншими культурними й ментальними світами давала змогу в жорстких або й жорстоких умовах перевіряти ефективність ідей, які народжувалися переважно в центрі (тилу) європейської (християнської) цивілізації. Так, на землях України прижилися західноєвропейський інститут васалітету, міське Магдебургське право, повага до прав і свобод людей («Руська Правда» Ярослава Мудрого, конституція Пилипа Орлика, ідеї Кирило-Мифодіївського братства), система європейської вищої освіти, принципи функціонування й розвитку науки, форми та стилі культури й мистецтва тощо. Водночас просвітницький духовний злам зачепив дуже поверхово українське суспільство. Навіть більше, фактично Україна протиставила себе цьому процесу, витворивши свою, хоч, можливо, недостатньо помічену контрпозицію – кордоцентризм. Останній стверджував, що сенс, істину життя спроможне досягнути серце – джерело почуттів, умістилице душі, а не холодний розум. Очевидно, що причиною подібної опозиції інтелектоцентричного *mainstream* на Заході стало те, що прагматичний розум в українських умовах часто проявляв свою неспроможність знайти вихід із, на перший погляд, безвихідних ситуацій: як вистояти, а то й перемогти набагато могутнішу за твої скромні можливості силу; як зберегти свою духовну ідентичність, коли всі сфери життя пронизані бездушністю та жорстокістю; як здолати зло й залишитися людиною тощо.

Цілком імовірно, що на сучасному етапі в Україні, можливо, вирішується значно більше, ніж геополітичний вибір країни. Українське суспільство, як жодне інше, дозріло до сприйняття не простих ідеологічних штампів на зразок «Захід – Схід», а до розкриття суті складних процесів, що розгортаються у світі. Каталізатором швидкого дозрівання українського соціуму стало те, що він, перебуваючи на перехресті протистояння Заходу й Росії, які, борючись за Україну, зуміли ґрунтовно викрити вади один одного, проте продовжують не усвідомлювати власних хиб. Освіченість українців у поєднанні з бідністю є сприятливим ґрунтом їхньої готовності до радикальних змін у власному житті. Відносна чисельність населення країни може надати вдалій спробі змін, потрібну енергію для системної трансформації свідомості, суспільного життя, економіки й духовної сфери, у процесі чого,

у разі успіху, можна буде втягнути й інші народи, які, по суті, є потенційними союзниками, оскільки збереження цих тенденцій – це рух до загибелі всіх.

Водночас ця проблема не лише чи навіть не стільки економіко-політична, скільки духовно-світоглядна, що є наріжною для всіх без винятку християн: що повинно лежати в основі життя суспільства – гроші, влада чи щось більше, ніж земні пріоритети? Австрійський мислитель Віктор Еміль Франкл доводить, що віра в надсенс свого існування робить людей набагато життєспроможнішими. А за умов утвердження переконання, що розв'язання певної проблеми покладене саме на когось конкретно, яке постає в якості своєрідної місії, формує відчуття незамінності, а життя набуває значимості, цінності, неповторності [12, с. 456–476]. Захід навряд чи зможе в найближчий час змінити інерцію свого кількасотлітнього розвитку, Росія, очевидно, також не відмовиться від своєї історичної традиції, для нехристиянських народів важливим може бути лише питання свого більш високого місця в глобальній піраміді влади й рівня споживання матеріальних благ, залишається відкритим питання – чи потрібно в наш час хоч якомусь народу щось більш піднесене, ніж «макіавеллівські» влада та гроші.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Українське суспільство, беззаперечно, є частиною європейської або, точніше, християнської цивілізації. Протягом усієї своєї історії тут розвивалися аналогічні соціально-політичні процеси, відбувалось протиборство тих самих ідей, що й в інших частинах Європи. Однак хвилі світоглядних зрушень, які народжувалися на Заході християнського світу, докочувалися до України з певним запізненням, зазнавали змін, а деякі не приживалися. Тому українське суспільство тривалий час сприймалося як провінційне (хуторянське), архаїчне (консервативне), периферійне (яке не заслуговує на увагу). Проте за умов хибності обраного шляху розвитку відставання може виявитися перевагою. Саме таку перевагу нині перед іншими європейськими народами має український соціум, у якого є тривала традиція самоорганізації та розбудови горизонтальних соціальних зв'язків. Водночас цей соціум потребує наповнення високими смислами для того, щоб сучасна українська пасіонарність не перегоріла новою «махновщиною» й не була розірваною сусідніми «левіафанами» (за термінологією Томаса Гоббса) чи «єгипетською п'яною» та «золотим тільцем» (за Біблією), а породила варті наслідування нові форми соціальної організації.

Джерела та література

1. Бауман З. Етика постмодерну / З. Бауман. – К. : Port-Royal, 2006. – 329 с.
2. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М. : Прогресс, 1986. – 342 с.
3. Большой энциклопедический словарь: философия, социология, религия, эзотеризм, политэкономия / глав. науч. ред. и сост. С. Ю. Солодовников. – Мн. : МФЦП, 2002. – 1008 с.
4. Вебер М. Социология. Загальноісторичні аналізи. Політика / М. Вебер. – К. : Основи, 1998. – 534 с.
5. Донченко О. Архетипи соціального життя і політика / О. Донченко, Ю. Романенко. – К. : Либідь, 2001. – 334 с.
6. Ільїн В. В. Фінансова цивілізація / В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2007. – 528 с.
7. Катасонов В. Ю. Капитализм. История и идеология денежной цивилизации / В. Ю. Катасонов. – М. : Ин-т рус. цивилизации, 2013. – 1072 с.
8. Лотман Ю. М. Семіосфера / Ю. М. Лотман. – СПб. : «Искусство-СПб», 2004. – 704 с.
9. Павленко Ю. Історія світової цивілізації / Ю. Павленко. – К. : Либідь, 2000 – 360 с.
10. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
11. Стиглиц Дж. Ю. Глобализация: Тревожные тенденции / Дж. Ю. Стиглиц. – М. : Мысль, 2003. – 300 с.
12. Теории личности в западно-европейской и американской психологии / ред.-сост. Д. Я. Райгородский. – Самара : Издат. дом «БАХРАХ», 1996. – 480 с.
13. Тихомиров Л.А. Религиозно-философские основы истории / Л. А. Тихомиров. – М.: Айрис-пресс, Лагуна-Арт, 2004. – 688 с.
14. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 557 с.
15. Щокін Г. Закони соціального розвитку і управління / Г. Щокін. – К. : МАУП, 2006. – 192 с.

References

1. Bauman, Z. (2006), «*Postmodern Ethics*», Kyiv : Port-Royal, 329 p.
2. Bell, D. (1986), «*Social framework of the information society. New technocratic wave in the West*», Moskow : Progress, 342 p.

3. «The Great Encyclopedic Dictionary: philosophy, sociology, religion, esotericism, political economy» (2002), by ed. S. Ju. Solodovnikov, Mn. : MFSP, 1008 p.
4. Veber, M. (1998), «Sociology. General historical analysis. Politics», Kyiv : Osnovy, 534 p.
5. Donchenko, O., Romanenko, Ju. (2001), «Archetypes social life and politics», Kyiv : Lybid', 334 p.
6. Il'in, V. V. (2007), «Financial civilization», Kyiv : Knyga, 528 p.
7. Katasonov, V. Ju. (2013), «Capitalism. History and ideology of monetary civilization», Moskov : Instytut russoj cyvilizacyi, 1072 p.
8. Lotman, Ju. M. (2004), «The Semiosphere», Sankt-Peterburg: «Iskustvo-SPb», 704 p.
9. Pavlenko, Ju. (2000), «History of world civilization», Kyiv : Lybid', 360 p.
10. Sorokin, P. (1992), «Person. Civilization. Society», Moskov : Politizdat, 543 p.
11. Stihlic, Dzh. Ju. (2003), «Globalization: Disturbing trends», Moskov : Mysl', 300 p.
12. «Theories of Personality in the West-European and American psychologists» (1996), Ed. by Rajhorodskij D. Ja., Samara : Izdatel'skij Dom «BAXRAX», 480 p.
13. Tixomirov, L. A. (2004), «Religious and philosophical foundations of history», Moskov : Ajris-press, Lahuna-Art, 688 p.
14. Toffler, E. (2004), «Shock of future», Moskov : OOO «Izdatel'stvo AST», 557 p.
15. Shchokin, G. (2006), «The laws of social development and governance», Kyiv : MAUP, 192 p.

Грушко Виктор. Украинская точка бифуркации в эпицентре геополитического и мировоззренческого разлома между распадом и бытием. Рассматриваются проблемы современного украинского общества, которое переживает сложный период осмысления самого себя, своего места в мире и наполнение своего существования определенными смыслами. Анализируются сложные многоаспектные взаимосвязи социума Украины с главными центрами влияния на нее. Дается характеристика природы влияющих на нее на сегодня сил и сложности их восприятия украинским обществом. Раскрываются особенности украинского цивилизационного пограничья, где не только происходит борьба разных мировоззренческих универсалий, способов адаптации, самореализации человека и социума, но и одновременно происходит тестирование на прочность идей, рожденных в глубоком цивилизационном «тылу», их взаимодействие, трансформация под влиянием неблагоприятных условий, синтез различных форм организации общественной жизни, рождение социальных альтернатив.

Анализируются особенности взаимодействия разных цивилизаций, специфики мировоззренческих противоречий и разных концептуальных доктрин развития общества в таком сложном геополитическом узле как Украина. Кроме того, украинское общество рассматривается одновременно в контексте мировых процессов и как важный самодостаточный мир, который выступает не только объектом внешних влияний, но и как эпицентр формирования качественно новых смыслов, принципов организации общественной жизни, значимых для человечества целей и приоритетов.

Ключевые слова: цивилизационное пограничье, социальная самоорганизация, мировоззренческие универсалии, концептуальные стратегии развития общества, финансовая цивилизация, византийская модель.

Grushko Victor. Ukrainian Point of Bifurcation in Epicentre Geopolitical and Worldview of Break a Secret between Disintegration and Life. The article is devoted the problems of modern Ukrainian society which experiences the difficult period of comprehension itself and its own place in the world and filling with of the existence certain senses. Multidimensional wheels within wheels of social of Ukraine are in-process analyzed with the main centers of influence on it. Description of nature is given influencing on it for today forces and complication of their perception by Ukrainian society. Features open up Ukrainian civilization border where not only there is a fight of different world view universally, methods of adaptation, self-realization of man and social, but also simultaneously there is testing on durability of ideas bear in deep civilization a «rear», their co-operation, transformation under influence of unfavourable terms, synthesis of excellent forms of organization of public life, birth of social alternatives.

The features of co-operation of different civilizations are analyzed, specifics of worldview contradictions and different conceptual doctrines of development of society in such difficult geopolitical knot as Ukraine. In addition Ukrainian society is examined simultaneously in the context of world processes and as the important all-sufficient world which comes forward not only the object of external influences but also as an epicenter of forming high-quality of new senses, principles of organization of public life, meaningful for humanity aims and priorities.

Key words: civilization border, social universals, conceptual strategies of development of society, financial civilization, Byzantium models.

Статтю отримано 6.03.2014 р.